

תורה אור • מגילת אסתר • מאמר 13

ובזה הנערה באה וגו'

”ובזה באה הנערה”

כל עלייה של הנשמה מתחילה בביטול: ”כזה” — העמוד של הביטול שבין גן עדן
התחתון לגן עדן העליון — הנערה באה אל המלך. עבודת הנשמה נעה לאחר מכן
בשני כיוונים: עליית השירה מתוך ההסתר, והמשכת השמחה, בבחינת ”בערב היא
באה ובבוקר היא שבה” — רצוא ושוב.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/megillas-esther/13

הנקודה

כל עלייה של הנשמה מתחילה בביטול: "בזה" — העמוד של הביטול שבין גן עדן התחתון לגן עדן העליון — הנערה באה אל המלך. עבודת הנשמה נעה לאחר מכן בשני כיוונים: עליית השירה מתוך ההסתר, והמשכת השמחה, כבחינת "בערב היא באה ובבוקר היא שבה" — רצוא ושוב.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר הקצר הזה, האחרון בתורה אור, קורא את סיפור המגילה על הנערות שהובאו אל המלך אחשוורוש כתיאור של עליית הנשמה. "בזה באה הנערה אל המלך": "בזה" הוא העמוד שלפי הזוהר עומד בין גן עדן התחתון לגן עדן העליון, ודרכו עולות הנשמות. העמוד הוא יסוד, המחבר בין המשפיע למקבל, ובפנימיותו הוא ביטול, שכן אין אפשרות לעלות בלי להניח תחילה את עצמך בצד ולהיעשות כלי. לכן רוב הנשמות זקוקות לעזרת המלאכים: מיכאל, מלאך החסד, "מעלה נשמות הצדיקים". כסאו של רבי חייא עלה מעצמו, משום שהביטול שלו היה שלם; לכן אסתר "לא ביקשה דבר כי אם את אשר יאמר הגי": היא לא נזקקה למלאכים, וקיבלה מ"הגי", הדיבור שבמחשבה, שמניע את המלאכים לשיר ושופע מהיכל קדש הקדשים. לבסוף, "בערב היא באה" היא עליית השירה בליל ההסתר, ו"בבוקר היא שבה" היא המשכת השמחה: רצוא ושוב.

מבנה

1	העמוד שבין שני הגנים
"בזה" הוא העמוד שבין גן עדן התחתון לגן עדן העליון, שדרכו עולות הנשמות. הוא יסוד, המחבר בין המשפיע למקבל, ובפנימיותו הוא ביטול — התנאי לכל עלייה.
2	עזרת המלאכים ועלייה בכוחות עצמיים
רוב הנשמות זקוקות למיכאל, מלאך החסד, כדי שיעלה אותן. כסאו של רבי חייא עלה מעצמו, ואסתר לא ביקשה דבר מלבד מה שיאמר הגי: ביטול שלם אינו זקוק למלאכים.
3	הגי: דיבור שבמחשבה
הגי הוא הגיון — דיבור שבמחשבה, שמניע את המלאכים לדבר ולשיר; והוא גם הוגה — מה שעובר מן המחשבה אל הדיבור: השפע מהיכל קדש הקדשים, שבו אור האצילות מעלה את מלכות.
4	ערב ובוקר
הביאה בערב היא "בואו לפניו ברננה" — העלייה בהסתר הלילה; השיבה בבוקר היא "עבדו את ה' בשמחה" — ההמשכה ביום. יחד הן רצוא ושוב.

מושגים

העמוד שבין שני הגנים העמוד שבין גן עדן התחתון לגן עדן העליון בזוהר, העמוד שבין שני הגנים הוא העמוד שבין גן עדן התחתון לגן עדן העליון, שדרכו עולות הנשמות מגן עדן התחתון לגן עדן העליון. המאמר מזהה אותו עם יסוד, ובפנימיותו עם ביטול.	ביטול הנחת תחושת העצמיות של האדם בצד. כל עלייה זקוקה לכך תחילה, שכן רק מי שהתפנה מעצמו נעשה כלי לקבל מדרגה גבוהה יותר.
--	--

דיבור שבמחשבה דבור שבמחשבה

מילים הנוצרות במחשבה לפני שאומרים אותן. המאמר מפרש את הגי כמדרגה זו, שממנה מקבלים המלאכים ושמניעה אותם לדבר ולשיר.

היכל קדש הקדשים דבריאה היכל קדש הקדשים דבריאה

ההיכל הפנימי ביותר של עולם הבריאה, שבו נמשך אור האצילות כדי להעלות את מלכות. משם מגיע השפע של "הגיי".

רצוא ושוב רצוא ושוב

המילים שביחזקאל לתנועת החיות. כאן מדובר בעליית השירה מלמטה, בליל ההסתר, ובהמשכת השמחה מלמעלה, ביום.

קטע 1 • 11

העמוד שבין שני הגנים

קטע 2 • 11

עזרת המלאכים ועלייה בכוחות עצמיים

קטע 3 • 11

הגל: דיבור שבמחשבה

קטע 4 • 11

ערב ובוקר

1 ובזה הנערה באה^{1,2} וגוי. ובזה היינו העמוד שבין געה"ת [גן עדן התחתון] לגעה"ע [לגן עדן העליון]^{3,4} (ע' [עיינן] זהר ויקהל רי"א א'. ויחי רי"ט א') שבו ועל ידו עול"י [עולים] הנשמות מגעה"ת [מגן עדן התחתון] לגעה"ע [לגן עדן העליון]

"ובזה הנערה באה" וגוי. "ובזה" פירושו העמוד שבין גן עדן התחתון לגן עדן העליון (ראו זוהר, ויקהל 211a; ויחי 219a), שבו ודרכו עולות הנשמות מגן עדן התחתון לגן עדן העליון.

המאמר פותח בפסוק מאסתר ב, יג, המתאר כיצד כל נערה באה בתורה אל המלך אחשוורוש: "ובזה הנערה באה אל המלך". הוא מפרש את "ובזה" כעמוד שעליו, לפי הזוהר, עומד גן עדן באמצעו, ובאמצעותו הנשמות עולות מגן עדן התחתון לגן עדן העליון.

וזוהו פ"י באה אל המלך (וממ"ש בזהר⁵ פקודי רס"א א' בפ"י ובזה⁶ שהוא בחי' יסוד לק"מ [לא קשה מידי] כי באמת בחי' העמוד הוא יסוד שבגן כמ"ש המק"מ [המקדש מלך] פ' ויחי שם.

וזוהו פירוש "באה אל המלך". (ומה שכתוב בזהר, פקודי 261a, בפירוש "ובזה" — שהוא כחינת יסוד, אין בכך כל קושי; שהרי באמת כחינת העמוד היא היסוד שבגן, כפי שכתב מקדש מלך על פרשת ויחי שם.)

"באה אל המלך" פירושו אפוא עליית הנשמה באמצעות אותו עמוד. בסוגריים מובא הזוהר בפקודי, המפרש "ובזה" ככחינת יסוד, ומוסבר שאין בכך סתירה: העמוד הוא היסוד שבגן, כפי שכתב מקדש מלך, פירוש על הזוהר, על הקטע בפרשת ויחי.

והיינו כי בחיי יסוד הוא המקשר המשפיע עם המקבל ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] ע"פ ואתה תצוה⁷ שהעמוד נקי ג"כ כל וזהו ענין מרוב כל⁸ כו' ע"ש).

זאת משום שבחינת יסוד היא המקשרת בין המשפיע למקבל. וראו מה שנכתב לעיל על [הפסוק] "ואתה תצוה", שגם העמוד נקרא "כל", וזהו עניין "מרוב כל" וגוי; עיינו שם.)

יסוד היא הספירה המקשרת בין המשפיע למקבל, כשם שהעמוד מקשר בין גן עדן התחתון לגן עדן העליון. הסוגריים מפנים גם למאמר על "ואתה תצוה", שנדפס קודם לכן בתורה אור, שבו העמוד נקרא "כל" — המילה המופיעה בביטוי "מרוב כל".

וענין העמוד הוא בחיי בטול שכל עלייה א"א להיות כ"א ע"י בטול בתחלה שאז יהיה כלי קבול. עניין העמוד הוא בחינת ביטול; שום עלייה אינה יכולה להתרחש אלא על ידי ביטול תחילה, שכן אז נעשה האדם כלי קיבול.

עתה מוסבר עניינו הפנימי של העמוד: ביטול, כלומר הנחת תחושת העצמי בצד. אי אפשר לעלות למדרגה גבוהה יותר בלי להרפות תחילה מן המדרגה שבה האדם אוחז, מפני שרק מי שמתפנה מעצמו יכול להיעשות כלי לקבל.

(וכמ"ש ע"פ הזהר וירא קיי"ב⁹ א' בפ"י ברתיא דח"ע [דחכמה עילאה]¹⁰ דוקא) וזהו ענין שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] מיכאל מקריב¹¹ נשמותיהן של צדיקים^{12, 13, 14} והיינו מפני שהנשמה עצמה אין בה כח לעלות כ"כ [כל כך]

(וכפי שמוסבר על [הקטע שב]זהר, וירא 112a, בפירוש "ברתיא דח"ע" — דווקא בתו של חכמה עילאה). וזהו עניין מאמר חז"ל: "מיכאל מקריב נשמותיהן של צדיקים". זאת משום שלנשמה עצמה אין כוח לעלות למדרגה גבוהה כל כך;

הסוגריים מפנים לדיון בדברי הזוהר "ברתיא דחכמה עילאה", בדגש על חכמה, שהחסידות מזהה עם ביטול. כאן מובא מאמר חז"ל שהמלאך מיכאל מקריב את נשמות הצדיקים על המזבח של מעלה: הנשמה לבדה אינה מסוגלת לעלות גבוה כל כך.

לכן צריכה לעזר וסיוע מהמלאכים והיינו ע"י מיכאל מלאך של חסד (ובזהר ויקהל שם נזכר מסדר ארבע אנפין דנשר כו' ועמ"ש ע"פ כנשר יעיר קנו).¹⁵

לכן היא זקוקה לעזרה ולסיוע מן המלאכים, כלומר באמצעות מיכאל, מלאך החסד. (ובזהר, ויקהל שם, נזכר סידור "ארבע אנפין דנשר" וגוי; וראו מה שנכתב על [הפסוק] "כנשר יעיר קנו".)

מכיוון שהנשמה אינה יכולה לעלות למעלה כל כך בכוחות עצמה, היא זקוקה לעזרת המלאכים, ובייחוד לעזרתו של מיכאל, מלאך החסד. הסוגריים מפנים לאותו קטע בזוהר, ויקהל, שבו נזכרות "ארבע פנים של נשר", הנושאות את הנשמות הראויות לעלות ומביאות אותן אל העמוד; בנוסח המודפס כתוב "מסדר", "מסדר", ואילו בזוהר עצמו כתוב מְשֻׁדָּר, "שולח". עוד מופנית תשומת הלב לדיון על "כנשר יעיר קנו".

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] (בב"מ [בבבא מציעא] פ"ה) בכולהו אזלי מלאכי¹⁶ כו' לבר מגוהרקא דר' [דרבי] חייא¹⁷ דמנפשיה סליק וזהו באמת דבר חידוש שאינו צריך לעזור וסיוע מהמלאכים.¹⁸

וזהו שאמרו חז"ל (בבבא מציעא 85): "בכולהו אזלי מלאכי" וגוי, חוץ מגוהרקא דרבי חייא, ש"מנפשיה סליק" — עולה מעצמו. וזהו אכן דבר חידוש: הוא אינו זקוק לעזרה ולסיוע מן המלאכים.

התלמוד מספר שכאשר החכמים עולים לבית המדרש של מעלה ויורדים ממנו, המלאכים מלווים כל אחד מהם, חוץ מכיסאו של רבי חייא, שעולה ויורד מעצמו. המאמר מכנה זאת חידוש של ממש: נשמה שעולה בלי עזרת המלאכים.

והיינו לפי שהי' [שהיה] בו בחי' הבטול ביותר וז"ש [וזהו שכתוב] ג"כ באסתר לא בקשה דבר¹⁹ שאין צריך סיוע מהמלאכים²⁰ כ"א את אשר יאמר הגי

הדבר נובע מכך שהייתה בו בחינת הביטול במידה העילאית ביותר. וזהו גם שנאמר על אסתר: "לא בקשה דבר" — כלומר, היא אינה זקוקה לסיוע מן המלאכים, אלא "את אשר יאמר הגי".

רבי חייא לא נזקק לעזרה, מפני שהביטול שלו היה שלם. כך נאמר גם על אסתר, כשהגיע תורה לבוא אל המלך: בניגוד לשאר הנערות, "לא בקשה דבר כי אם את אשר יאמר הגי". המאמר מפרש זאת כמצב שבו אינה זקוקה לעזרת המלאכים.

פ"י הגי מלשון הגיון לבי²¹ שהוא דבור שבמחשבה וממנו מקבלים המלאכים כי הגי הוא פועל יוצא שמפעיל הדבור שידברו וישוררו המלאכים בעלי השיר²²

פירוש "הגי": הוא מלשון "הגיון לבי", שהוא דיבור שבתוך המחשבה, וממנו מקבלים המלאכים. שכן "הגי" הוא פועל יוצא, המפעיל את הדיבור — כדי שהמלאכים, בעלי השיר, ידברו וישירו.

הגי היה סריס המלך, הממונה על הנשים. המאמר דורש את שמו מלשון "הגיון" שבביטוי "הגיון לבי": דיבור שעדיין נתון בתוך המחשבה, וממנו מקבלים המלאכים. כפועל יוצא, הגי הוא הגורם לאחרים לדבר ומניע את המלאכים, "בעלי השיר", לדבר ולשיר.

והוא ג"כ מלשון כאשר הוגה מן המסלה²³ דהיינו שנמשך מהמחשבה לדבור עד"מ שמחשב איך לדבר. והוא ההשפעה הנמשכת מהיכל ק"ק [קדש הקדשים]^{24, 25}

והוא גם מלשון "כאשר הוגה מן המסילה", כלומר, דבר שנמשך מן המחשבה אל הדיבור, כמו למשל כשאדם חושב איך לדבר. וזוהי ההשפעה הנמשכת מהיכל קודש הקודשים.

שורש נוסף לשם הגי הוא "הוגה" שבביטוי "כאשר הוגה מן המסילה" (שמואל ב כ, יג), שמשמעותו הוזה ממקום למקום. כך הגי הוא הדבר המעביר מן המחשבה אל הדיבור, כמו כשאדם חושב כיצד לומר דבר-מה; וזוהי ההשפעה הנמשכת מהיכל קודש הקודשים, ההיכל הפנימי ביותר בעולם.

(וזהו לשון כאשר הוגה מן המסלה כי בהיכל ק"ק [קדש הקדשים] דבריא^{26,27} נמשך אור האצ"י כדי להעלות המלי' כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] גבי סמיכת גאולה לתפלה ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בד"ה רני ושמחי^{28,29} בפ"י וצדקתך ירננו³⁰ ובפ"י מ"ש בזהר רננא ברמשא ושמחה בצפרא.³¹

(וזהו פירוש "כאשר הוגה מן המסילה": כי בהיכל קודש הקודשים של בריאה נמשך אור האצילות כדי להעלות את מלכות, כמו שכתוב בפרי עץ חיים בעניין סמיכת גאולה לתפלה. ועיין מה שכתוב לעיל במאמר המתחיל "רני ושמחי", בפירוש "וצדקתך ירננו" ובפירוש דברי הזוהר "רננא ברמשא ושמחה בצפרא").

בהיכל קודש הקודשים של בריאה, העולם הראשון של מציאות נפרדת, נמשך אור האצילות — העולם שעדיין מאוחד עם ה' — כדי להעלות את מלכות. כך נאמר בפרי עץ חיים בעניין ההלכה שיש לסמוך את ברכת הגאולה לתפילת העמידה. ההערה שבסוגריים מפנה גם למאמר לחנוכה "רני ושמחי", המופיע קודם בתורה אור, על "וצדקתך ירננו" ועל דברי הזוהר "רננא ברמשא ושמחה בצפרא".

וזהו ענין בערב היא באה³² כמ"ש באו לפניו ברננה³³ דהיינו העלאה ממטה למעלה זהו שייך במדת לילה שהוא הסתר והעלם ואו"ס [אור אין סוף] ב"ה וכו' כמשי"ש [כמה שכתוב שם].

וזהו ענין "בערב היא באה", כמו שכתוב "באו לפניו ברננה", כלומר, העלאה מלמטה למעלה. הדבר שייך למידת הלילה, שהיא הסתר והעלם של אור אין סוף ברוך הוא וכו', כפי שכתוב שם.

במגילת אסתר ב, יד נאמר שכל נערה באה אל המלך בערב ושבה בבוקר. הביאה בערב היא "באו לפניו ברננה" (תהילים ק, ב) — עלייה מלמטה למעלה, השייכת ללילה, שבו אור אין סוף מוסתר ונעלם. מאמר החנוכה מסביר שההסתר הזה עצמו מעורר את הכמיהה לעלות.

ומדת יום הוא המשכת אור א"ס ב"ה מלמעלה למטה בחי' עבדו את ה' בשמחה וזהו ובבקר היא שבה כי באה ושבה הן הן בחי' רצוא ושוב):^{34,35}

ומידת היום היא המשכת אור אין סוף ברוך הוא מלמעלה למטה, בחינת "עבדו את ה' בשמחה". וזהו "ובבקר היא שבה", כי "באה" ו"שבה" הן הן בחינת "רצוא ושוב".

היום הוא התנועה ההפוכה: אור אין סוף נמשך מלמעלה למטה, בבחינת "עבדו את ה' בשמחה". לכן הביאה בערב והשיבה בבוקר הן שתי התנועות שראה יחזקאל בחיות הקודש — "רצוא ושוב": עלייה אל ה' וחזרה כדי להמשיך את אורו למטה.

בעבודה

לפני שאדם עולה למדרגה גבוהה יותר, עליו להניח תחילה את עצמו ואת המדרגה שבה הוא נמצא בצד, כי רק אז הוא נעשה כלי לקבל יותר. ובעבודה יש שתי התנועות שהמאמר קורא בפסוק על ביאת הנערה ושיבתה: לבוא לפני ה' "בשיר" — הכיסופים העולים מתוך הסתר הלילה — ולעבוד אותו "בשמחה", בהמשכת אורו למטה.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר המאמר שאין אפשרות לעלות בלי ביטול תחילה, וכיצד העמוד שבין שני הגנים מבטא זאת?
2. רוב הנשמות עולות בעזרת מיכאל, אך כסאו של רבי חייא עלה מעצמו. מה גרם להבדל, וכיצד המאמר מוצא את אותה מעלה אצל אסתר?
3. אילו שני שורשים מוצא המאמר בשם הגי, וכיצד הם משתלבים זה בזה?
4. כיצד "בערב היא באה" ו"בבוקר היא שבה" מקבילים לשירה ולשמחה, ולרצוא ושוב?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 ובוזה הנערה באה

ההערה מביאה את נוסח המאמר שרשם רבי משה, בנו של אדמו"ר הזקן, והוא נדפס בספר המאמרים 5563.

הערות קה"ת

הנחת הר"מ בן אדה"ז בסה"מ תקס"ג ע' רו. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. אוה"ת מגי"א ע' ל ואילך. וד"ה לכל נשמה ע' לו. וד"ה ובהגיע ע' לח. ראה ד"ה ובהגיע תור אסתר במאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ע' שעט. המאמר נמצא גם בבוך תקע"א בגוכתי"ק הצ"צ (נדפס בסה"מ תקע"א ע' קמד, ושם רק התחלת המאמר. כנראה נאמר ב' פעמים וכאן הוא כמו שנאמר בשנת תקס"ג).

2 ובוזה הנערה באה

"וּבֹזָה בָּאָה הַנְּעָרָה אֶל הַמֶּלֶךְ; אֵת אֲשֶׁר תֹּאמַר יִנָּתֶן לָהּ לְבֹא עִמָּה מִבֵּית הַנָּשִׁים עַד בֵּית הַמֶּלֶךְ". המאמר מפרש את "ובזה" כעמוד שעל ידו עולה הנשמה, ואת "באה אל המלך" כעלייתה.

Esther 2:13 אסתר ב':יג

וּבֹזָה הַנְּעָרָה בָּאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר יִנָּתֶן לָהּ לְבֹא עִמָּה מִבֵּית הַנָּשִׁים עַד־בֵּית הַמֶּלֶךְ:

when then the maiden came unto the king, whatsoever she desired was given her to go with her out of the house of the women unto the king's house

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

אסתר ב, יג.

3 העמוד שבין געה"ת לגעה"ע

שם מסבירה תורה אור שנשמות ומלאכים, כדי לעלות להשגה נעלית יותר, צריכים תחילה להניח את מציאותם ואת ההשגה שבה אחזו; זהו עמוד הביטול שבין גן עדן התחתון לגן עדן העליון. הדברים נקשרים לשירה: "בעלי השיר" יוצאים מהשגתם הקודמת ועולים באמצעות השירה, ולכן השירה ליוותה את הקרבנות.

הערות קה"ת

ראה גם לעיל ז, ג. ראה תו"ח פ' בראשית ד"ה ותלד עדה. ד"ה זה היום תרס"ו. ספה"מ תשי" ע' 107. וראה גם בשיחת ש"פ ויקהל תשכ"ה קישור המאמרים בין סיום התו"ח להתחלת לקו"ת ד"ה ראו, כאן מבאר ב' ענינים בהעלאה ובלקו"ת שם מבאר אודות העלאת השבת.

4 העמוד שבין געה"ת לגעה"ע

הזוהר מתאר את הנשמה לאחר פטירתה כשהיא נכנסת לגן עדן התחתון; אז יוצא כרוז, ועמוד בעל שלושה צבעים, הנקרא "יסוד הר ציון", מוכן, ודרכו עולה הנשמה אל שער צדק. המאמר מביא זאת לצד הקטע בפרשת ויקהל על העמוד שבין שני הגנים.

Zohar, Vayechi 21:171-23:182 ספר הזוהר, ויחי כ"א:קע"א-כ"ג:קפ"ב

R. Judah said: 'For seven days the soul goes to and fro from his house to his grave, and from his grave to his house, mourning for the body, as it is written: "His flesh shall suffer pain for him, and his soul shall mourn for it" (Job 14, 22), and it grieves to behold the sadness in the house. We have learnt that after seven days the body begins to decay, and

the soul goes in to its place. It enters the cave of Machpelah, ... where it is allowed

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

5 מ"ש בזהר

רבי יוסי מלמד שיש לעבוד את ה' בבוקר ובערב, בשמחה ובשירה, כנגד שתי התפילות ושני הקרבנות בכל יום: "שמחה בבוקר ורגנה בערב". המאמר קושר את השירה לעלייה שבערב, ואת השמחה להמשכה שבבוקר.

Zohar I, 229b זח"א רכט, ב

הערות קה"ת

זח"א רכט, ב.

6 כפ"י ובוזה

כביאור הברכה הפותחת את תפילת העמידה, הוזהר מפרש את "ובזה באה הנערה אל המלך" על המלכות, "הנערה", העולה להתעטר למעלה כשהיא שלמה באמצעות "הנהר" המחזיק אותה. המאמר לומד מכאן ש"ובזה" מכון ליסוד, ומראה שהדבר עולה בקנה אחד עם עניין העמוד.

Zohar, Pekudei 52:796-807 ספר הזוהר, פקודי נ"ב:תשצ"ו-תת"ז

7 ואתה תצוה

"ואתה תצוה את בני ישראל, ויקחו אליך שמן זית וך כתית למאור, להעלות נר תמיד". המאמר מפנה למאמר על פסוק זה שנדפס קודם לכן בתורה אור, שבו העמוד נקרא "הכול".

Exodus 27:20 שמות כ"ז:כ'

וְאֵתָה תְּצַוֶּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת וְךָ כִּתִּית לְמָאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

And thou shalt command the children of Israel, that they bring unto thee pure olive oil beaten for the light, to cause a lamp to burn continually

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 מרוב כל

"תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". המאמר שאליו הוא מפנה מפרש את "כל" הזה כעמוד.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עַבַּדְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מֵרֹב כָּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance ;of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 וכמ"ש ע"פ זוהר וירא קי"ב א'

ההערה ממקמת את הדיון בקטע זה של הזוהר, על "ברתיה דחכמה עילאה", כביאורי הזוהר לאדמו"ר האמצעי.

הערות קה"ת

ביאורו"ז לאדה"א י, סע"ד ואילך.

10 ברתיא דח"ע

על דברי אברהם ביחס לשרה, "אחותי היא בת אבי אך לא בת אמי", הזוהר דורש אותם על השכינה: "בת אבי" היא בת החכמה העליונה. המאמר מפנה

As an eagle that stirreth up her nest, Hovereth over her young, Spreadeth abroad her wings, taketh them, Beareth them on her pinions

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אליהו הניח לחכם להתבונן בכל החכמים שבישיבה של מעלה, מלבד בכיסאו של רבי חייא. הסימן לכך היה שכאשר האחרים עולים ויורדים, המלאכים הולכים איתם, ואילו כיסאו עולה ויורד מעצמו. המאמר מפרש זאת כביטול גמור, שאינו זקוק לעזרת מלאך.

Bava Metzia 85b:9 כבא מצינא פ"ה ב:ט'

אמר רב חביבא: אשתעי לי רב חביבא בר סורקאי, חזי לקה הווא מרבנן דהנה שכיח אליהו גביה, דלצפרא הווא שפינן עיניה, ולאורתא דמזין פדמיקלון בגורא. אמרי לקה: מאי האי? ואמר לי: דאמרי לקה לאלהו: אחוי לי רבנן כי סלקי למתיבתא דרקיע. אמר לי: פכולהו מצית אסתכלי בהו, לבר מגוהרקא דרבי חייא דלא תסתכל בקה. מאי סימנייהו? פכולהו אזלי מלאכי כי סלקי ונחת, לבר מגוהרקא דרבי חייא דמנפשיה סליק...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

17 גוהרקא דר' חייא

שם מביא לקוטי תורה את חמדת צבי על תיקוני הזוהר: רבי חייא הוא בחינת יעקב, ולכן כיסאו עלה מעצמו, כפי שתפארת עולה לכתר; ועל יעקב נאמר "כי שרית עם אלקים ועם אנשים", בלי צורך במלאכים. גם שם מופנה הקורא לדיון על "כנשר יעיר קנו".

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ראה כו, ד.

18 דמנפשיה — לעזר וסיוע מהמלאכים

ברשימת הצמח צדק נוספו כאן המילים "והוא נכנס מעצמו וכו'".

הערת קה"ת

בהנחת כ"ק הצ"צ בספה"מ תקע"א נוסף: "ומנפשי עייל כו'".

19 לא בקשה דבר

כשהגיע תורה של אסתר לבוא אל המלך, "לא ביקשה דבר כי אם את אשר יאמר הגי סריס המלך שומר הנשים". המאמר מפרש זאת כמי שאינה זקוקה לעזרת המלאכים.

Esther 2:15 אסתר ב:ט"ו

ובהגיע תר-אסתר בת-אביחיל דד מרדכי אשר לקחיל לכת לבוא אל-המלך לא בקשה דבר כי אם את-אשר יאמר הגי סריס-המלך שמר הנשים ויהי אסתר נשאת חן בעיני כל-ראיה:

Now when the turn of Esther, the daughter of Abihail the uncle of Mordecai, who had taken her for his daughter, was come to go in unto the king, she required nothing but what Hegai the king's chamberlain, the keeper of the women, appointed. And Esther obtained favour in the sight of all them that looked upon her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 שאין צריך סיוע מהמלאכים

נוסח שנת 5571 מגיע רק עד כאן ומסתיים: "שאינו צריך סיוע וכו', וכמו שנתבאר במקום אחר".

הערת קה"ת

ע"כ בסה"מ תקע"א. ושם הסיום: שא"צ סיוע כו' כמ"ש במ"א.

לדיון בדברים אלה כתמיכה בצורך בביטול.

Zohar, Vayera 23:349-354 ספר זוהר, וירא כ"ג:שמ"ט-שנ"ד

Abraham always called her "sister" because he was attached to her inseparably. Later he said: "And moreover she is my sister, the daughter of my father, but not the daughter of my mother." Was it really so? In truth he was alluding all the time to the Shekinah. At first he said, "she is my sister" in conformity with the admonition, "Say to wisdom, Thou art my sister." Then he amplified this by saying "moreover she is my sister, the daughter of my father", i.e. the daughter of ... , Supernal Wisdom

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

11 מיכאל מקריב

הזוהר מדבר על המזבח שהקדוש ברוך הוא עשה למעלה "ברישא", שעליו עומד מיכאל, הכהן הגדול, ומקריב קרבנות של נשמות; הנשמה שעולה לשם צרורה בצרור החיים.

Zohar, Lech Lecha 10:78-84 ספר זוהר, לך לך י"ע:פ"ד

12 מיכאל מקריב נשמותיהן של צדיקים

ההערה מציינת שאור התורה מביא שם את דברי התוספות במנחות 110a, המצטטים מדרש כמקור לכך שמיכאל מקריב את נשמות הצדיקים, ומפנה לכמה מדרשים.

Zohar I, 24a זח"א כד, א

הערת קה"ת

זח"א כד, א. פ, א. באוה"ת פ' ויקהל ע' ב'קצט מציין לתוס' מנחות דף קי, א בשם מדרש, ע"ש שמציין לכמה מדרשים.

13 נשמותיהן של צדיקים

ברשימת הצמח צדק נוסף כאן: "ובמקום אחר מבואר שעלייה זו היא שהנשמה היא בריאה, שנתהוותה מאין ליש, ומיכאל מקריב אותה כדי שתוכל באצילות, איהו וחיהו".

הערת קה"ת

בהנחת כ"ק הצ"צ תקע"א נוסף "ובמ"א פ"י דעלי"י זו היא שהנשמה בריא" מאין ליש ומיכאל מקריב שתוכל באצ"י איהו וחיהו".

14 מיכאל מקריב נשמותיהן של צדיקים

הגמרא אומרת שמיכאל, השר הגדול, עומד ומקריב קרבן על המזבח שלמעלה; בעלי התוספות מציינים שהמדרשים חלוקים בדבר: יש אומרים שהוא מקריב את נשמות הצדיקים, ויש אומרים כבשים של אש. בהערת קה"ת מובא הדבר, על פי אור התורה, כמקור לאמירה.

Tosafot on Menachot 110a:9:1 תוספות על מנחות ק"א:ט"א

ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן. מדרשות חלוקין יש מי שאומר נשמותיהן של צדיקים ויש מי שאומר כבשים של אש והיינו דאמרינן בשמונה עשרה בעבודה ואשי ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברצון ויש אומרים דקאי אדלעיל והשב את העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל. לא מצאתי יותר:

Vilna Edition (Public Domain)

15 כנשר יעיר קנו

"כנשר יעיר קנו, על גזוליו ירחף, יפרוש כנפיו, ייקהו, יישאהו על אברתו". המאמר מפנה לדיון בפסוק זה לצד דברי הזוהר על "ארבעה פני נשר".

Deuteronomy 32:11 דברים ל"ב:יא

כְּנֶשֶׁר יַעִיר קִנּוּ עַל-גִּזְלוֹלָיו יִרְחַף יִפְרֹשׁ כַּנְפָּיו יִקְהֶהוּ יִשְׂאֶהוּ עַל-אֲבֶרְתּוֹ:

ראה תניא פרק נג.

26 בהיכל ק"ק דבריהא

ספר המאמרים 5703 מציין בהערות למילים אלו שהיכל קודש הקדשים דבריהא הוא חכמה, כינה ודעת של עולם הבריאה, שבו מלכות דאצילות מלוכשת, כפי שכותב תניא, פרק 52; והוא הממוצע בין אצילות לבריאה, המקום שבו הן מתחברות, כפי שאומר הזוהר (2:258b).

הערת קה"ת

בספה"מ תש"ג ע' 40 מציין ע"ז "והיכל קד"ק דבריהא הוא חב"ד דעולם הבריאה שבתוכו מתלבשת בחי מלי דאצי"מ כמ"ש רבינו נ"ע בפרק נב והיכל קד"ק דבריהא הוא הממוצע בין אצילות לבריאה אשר שם הם מתחברין וכדאי"ב בזה"ב דרנ"ה סע"ב" ע"ש. וראה לעיל כו, ב. ובאוה"ת דרושים למגלת אסתר ע' ב'רסה.

27 בהיכל ק"ק דבריהא

הזוהר מכנה את ההיכל השביעי, הפנימי ביותר, היכל קודש הקדשים: מקום נסתר שאליו נכנסים הצינורות מלמעלה, כדי שהכול יתחבר כאחד. בהערת קה"ת, המצטטת את ספר המאמרים תש"ג, מובא הדבר כמקור לכך שהיכל קודש הקדשים של בריאה הוא המקום שבו אצילות ובריאה מתחברות.

Zohar, Pekudei 51:743-52:754 ספר הזהר, פקודי נ"א:תשמ"ג-נ"ב:תשנ"ד

28 בד"ה רני ושמחי

מאמר חנוכה "שירו והללו" פותח את הסברו במילים "עבדו את ה' בשמחה, בואו לפניו ברננה" ובדברי הזוהר "שמחה בצפרא ורננה ברמשא". הוא מסביר שעבודת המלאכים היא שירה, גילוי געגועיהם העזים להידיבק בה ולהילבץ באור אין סוף – תנועה מלמטה למעלה. את "ירננו על צדק" הוא מפרש כשירה המשיגה את אור אין סוף רק באמצעות מלכות, "צדק".

הערת קה"ת

לעיל לו, א.

29 רני ושמחי

"שירי ורניו בת ציון, כי הנני בא ושכנתי בתוכך, נאום ה'". פסוק זה פותח את ההפסדה של שבת חנוכה ואת המאמר שבתורה אור שאליו מתייחס המאמר.

Zechariah 2:14 זכריה ב':יד

רְנִי וְשִׁמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָהּ נְאֻם־ה'

Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I' .will dwell in the midst of thee, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 וצדקתך ירננו

"זיכירו רב טובך וירננו צדקתך". מאמר החנוכה מפרש את השירה הזאת כגעגוע של המלאכים, המשיגים את אור אין סוף רק באמצעות "צדקתך" – מלכות.

Psalms 145:7 תהילים קמ"ה:ז

זִכְרֵ רַב־טוֹבָה יַבִּיעוּ וְצִדְקָתְךָ יִרְנְנוּ:

They shall utter the fame of Thy great goodness, And shall .sing of Thy righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 רננא ברמשא ושמחה בצפרא

אותו מאמר שואל מה פירוש "בוקר" ו"ערב", "שמחה" ו"שירה". השירה היא הגעגוע מלמטה למעלה, ואילו התורה והמצוות ממשיכות מלמעלה למטה; השירה שייכת לערב, למידת הלילה, שבו אור אין סוף נעלם,

21 מלשון הגיון לבי

"יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך, ה' צורי וגואלי". המאמר מפרש את "הגיון" כדיבור שבתוך המחשבה, ומתוך כך דורש את השם הגי.

Psalms 19:15 תהילים י"ט:ט"ו

יְהִי־לְרָצוֹן אֲמִרְיִי וְהִגְיוֹן לִבִּי לִפְנֶיךָ ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי:

Let the words of my mouth and the meditation of my heart be acceptable before Thee, O L-RD, my Rock, and my Redeemer

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יט, טו. ובאוה"ת מג"א ע' כט ואילך מביא שיש ב' פי' בתי הגי ע"ש.

22 בעלי השיר

המשנה פוסקת כי "כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר". החסידות מפרשת "שיר" כ"שירה", וכאן "בעלי השיר" הם המלאכים.

Mishnah Shabbat 5:1 משנה שבת ה':א

בְּמָה בְּהִמָּה יוֹצֵאֶה וּבְמָה אֵינָהּ יוֹצֵאֶה. יוֹצֵא הַגָּמֶל בְּאַפְסָר, וְנֹאקָה בְּחֻטָּם, וְלִבְדָּקִים בְּפֶרֶם־בָּאִי, וְסוֹס בְּשִׁיר, וְכָל בְּעָלֵי הַשִּׁיר יוֹצֵאִים בְּשִׁיר וְנִמְשָׁכִים בְּשִׁיר, וּמִזִּין עָלֶיהֶן וְטוֹבְלִין בְּמִקְוָם:

Wherewith may [a man let] an animal go out? and wherewith may [he] not [let] it go out? The camel [he] may [let] go out with its halter, the she camel with a nose-ring; the Lybian ass with bridle and bit; the horse with its collar; all [animals] that wear a collar may go out therewith, and be led thereby; [in case it, the collar, becomes unclean] it must be rinsed, and dipped in its place [without taking it off.]

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishnah (Public Domain)

23 כאשר הוגה מן המסלה

"והוא הסב מעל המסלה ויעבור כל העם אחרי יואב לרדוף אחרי שבע בן בכרי". המאמר מפרש את "הסב" כתנועה מן המחשבה אל הדיבור, שורש נוסף לשם הגי.

II Samuel 20:13 שמואל ב כ':י"ג

כַּאֲשֶׁר הָגָה מִן־הַמַּסְלָה עֹבֵר כָּל־אִישׁ אַחֲרֵי יוֹאָב לְרֹדֹף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן־בְּכָרִי:

When he was removed out of the highway, all the people .went on after Joab, to pursue after Sheba the son of Bichri

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל-ב, כ, יג.

24 פי הגי . מהיכל ק"ק

ההערה מציינת שהקטע הזה, מ"עניין הגי" ועד "היכל קודש הקדשים", מצוטט באור התורה על ג"ך.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ג"ך כרך ב ע' תשלז ע"ש. ובד"ה טוב טעם תרס"ה ע' יא.

25 הנמשכת מהיכל ק"ק

תניא מסביר שבבית ראשון שרתה השכינה, מלכות דאצילות, בקודש הקדשים כשהיא מלוכשת בעשרת הדיברות, בגילוי נעלה יותר מזה שהיה בהיכלות קודש הקדשים של העולמות העליונים. בבית שני שרתה באמצעות השתלשלות העולמות: מלכות דאצילות התלבשה במלכות דבריהא, וכן הלאה, עד קודש הקדשים של עשיה.

הערת קה"ת

And the living creatures ran and returned as the appearance
of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

והשמחה שייכת להמשכה מלמעלה למטה, שהיא יתרון של הנשמות על המלאכים.

הערת קה"ת

לעיל לו, א.

32 בערב היא באה

"ובערב היא באה ובבוקר היא שבה אל בית הנשים שני". המאמר מפרש את הביאה בערב כעליית השירה, ואת השיבה בבוקר כהמשכה השייכת ליום; יחד הן "רצוא ושוב".

Esther 2:14 אסתר ב':יד

בְּעֶרֶב הָיָא בָּאָה וּבְבֹקֶר הָיָא שְׁבָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים שְׁנֵי אֱלִיָּד שְׁעִשְׁנֹו סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַפִּילִגְשִׁים לֹא־תָבֹא עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי אִם־חֶפְזָן בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם:

In the evening she went, and on the morrow she returned into the second house of the women, to the custody of Shaashgaz, the king's chamberlain, who kept the concubines; she came in unto the king no more, except the king delighted in her, and she were called by name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 באו לפניו ברננה

"עבדו את ה' בשמחה, בואו לפניו ברננה". הביאה "ברננה" היא העלייה מלמטה למעלה, השייכת ללילה; העבודה "בשמחה" היא המשכת אור אין סוף מלמעלה למטה, השייכת ליום.

Psalms 100:2 תהילים ק':ב

עֲבֹדוּ אֶת־יְהוָה בְּשִׂמְחָה בָּאוּ לִפְנֵי בְּרִנָּה:

Serve the L-RD with gladness; come before His presence with singing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים ק, ב.

34

הזוהר מתאר עמוד הניצב באמצע הגן, מוקף ענן, עשן וזוהר, ודרכו עולות הנשמות דרך פתח ברקיע אל הגן העליון. בשבתות, במועדים ובחגים נשלחים ארבעת פני הנשר, והנשמות הראויות לעלות — שרק הן שומעות את קריאתם — נישאות על ידם אל תוך העמוד. המאמר מזהה את העמוד הזה עם "ובזה", ומצביע על פני הנשר כעזרה שמגישים המלאכים לנשמה בעלייתה.

Zohar, Vayakhel 24:316-325 ספר הזוהר, ויקהל כ"ד:שט"ז-שכ"ה

The celestial river brings forth the souls who fly off into the Garden; the lower river in the terrestrial Garden, on the other hand, builds up the souls and makes them fit and able to enjoy those radiances, and so to mount up to the celestial Paradise through the central opening of the firmament and by the pillar that stands in the centre of the Lower Paradise. That pillar is enveloped in cloud and smoke and bright flashes, the cloud and smoke encircling it from the outside ... in order to

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

35 רצוא ושוב

"והחיות רצוא ושוב כמראה הבוק". המאמר מתאר את שתי התנועות של הנשמה, ביאה ושיבה, במילותיו של יחזקאל.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':יד

וְהַחַיּוֹת רָצְאוּ וְשׁוּבוּ כְּמֶרְאֵה הַבֹּקֶץ:

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Vilna Edition (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/megillas-esther/13/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/megillas-esther/13/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק